

DOI 10.52363/2414-5866-2023-2-5

УДК 351.862.4:659.1

*Ляшенко А.Р., здобувач ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків,
ORCID: 0009-0009-7566-1536,*

Карпеко О.В., здобувач ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків

*Liashenko A., student of the Training Research and Production Centre
of National University of Civil Defense of Ukraine, Kharkiv,*

*Karpeko O., student of the Training Research and Production Centre
of National University of Civil Defense of Ukraine, Kharkiv*

ГЕНЕЗИС ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ БЕЗБАР'ЄРНОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

THE GENESIS OF THE ORGANIZATIONAL AND LEGAL SECURITY OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SPHERE OF BARRI- ER-FREE TOURISM DEVELOPMENT IN UKRAINE

Досліджено генезис організаційно-правового забезпечення публічного управління у сфері безбар'єрного розвитку туризму в Україні. Визначено проблемні питання публічного управління в цій сфері, а також шляхи їхнього можливого вирішення.

***Ключові слова:** генезис, організаційно-правове забезпечення, публічне управління, безбар'єрність, сталий розвиток, туризм, Україна.*

The genesis of the organizational and legal provision of public administration in the field of barrier-free tourism development in Ukraine is studied. Problematic issues of public administration in this area are identified, as well as ways of their possible solution.

***Key words:** genesis, organizational and legal support, public administration, barrier-free, sustainable development, tourism, Ukraine.*

Постановка проблеми. Повномасштабна агресія РФ проти України, з одного боку, ускладнює стаке зростання нашої держави. А з другого боку, цей негативний фактор може стати певною мірою стимулом у зміні державного менеджменту в бік забезпечення його прозорості та доступності. Цей факт є очевидним. Свідченням цього є ті трансформаційні сили, які стосуються забезпечення безбар'єрності в освітній, екологічній, соціально-гуманітарній та

іншій важливих сферах суспільної життєдіяльності. У той же час, усі ці управлінські заходи поки що не відзначаються системністю. Власне кажучи, безбар'єрність має стати державною ідеологією та філософією суспільства. У цьому контексті відзначимо, що завданням держави та її регіонів є забезпечення безбар'єрного сталого розвитку, зокрема, туристичної сфери, адже через війну в Україні збільшується стрімко кількість людей, які вимагають безперешкодного лікування й оздоровлення. З огляду на це можемо наполягати на актуальності наукового дослідження організаційно-правового забезпечення публічного управління в Україні на предмет визначення «безбар'єрних» аспектів у туристичній сфері, у т.ч. на регіональному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика забезпечення розвитку сталого розвитку туризму розроблялася в наукових роботах вітчизняних учених У. Андрусів, О. Ахмедової, Л. Безуглої, О. Білотіла, С. Домбровської, І. Зігунової, Ф. Косяченко, О. Кравченко, Т. Куваєвої, Н. Леоненко, Г. Ортіної, І. Парубчака, А. Помази-Пономаренко, О. Поступної, Н. Рибальченко, С. Сисоєвої, В. Степанова, О. Стрижак, О. Туник, Д. Тюріної, В. Шведун, Е. Щепанського та ін. [1–3; 5–6]. У той же час, важливим є дослідження пріоритетних напрямків трансформації публічного менеджменту України в контексті управління безбар'єрними проектами в туристичній сфері.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження генезису організаційно-правового забезпечення публічного управління у сфері безбар'єрного розвитку туризму в Україні.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, безбар'єрність – це багатогранна категорія, як і перешкоди, що ускладнюють суспільну життєдіяльність. Аналіз Стратегії розвитку туризму та курортів в Україні на період до 2026 року [4] дає підстави стверджувати, що в цьому правовому документі певною мірою було закладено базис для забезпечення безбар'єрного розвитку туристичної сфери. Стратегія була прийнята у 2017 році [там само], і її розробники тільки могли прогнозувати вплив позасистемних факторів на туристичну сферу, як-то виникнення пандемії COVID-19 і повномасштабна війна. Однак цього не було спрогнозовано. Як результат, управлінські заходи, визначені в цій Стратегії, спрямовуються на обмежене коло осіб, яким має гарантуватися безперешкодний доступ до об'єктів туристичної інфраструктури. Це особи похилого віку, «колясочники». Однак безперешкодний доступ до таких об'єктів має забезпечуватися для всіх категорій громадян (незалежно від їхнього віку, статі, рівня добробуту, стану здоров'я тощо).

Погоджуємося з ученими [5], що безбар'єрний туризм може включати такі підвиди:

- 1) залежно від категорії осіб – туризм для осіб з обмеженими можливостями, туризм для осіб похилого віку, туризм для вагітних та ін.;
- 2) залежно від мети подорожі – лікувально-оздоровчий, культурно-

пізнавальний, сімейно-молодіжний, професійно-трудоий, спортивний та ін.

Кожен підвид безбар'єрного туризму потребує здійснення результативної державної підтримки, а також розвитку державно-приватного партнерства. Сьогодні безбар'єрність туризму в Україні реалізується за допомогою окремих локальних ініціатив місцевого самоврядування, підприємців і небайдужих іноземних громадян. На цій підставі можемо наполягати на важливості дослідження особливостей забезпечення безбар'єрного розвитку туризму в регіонах України (табл. 1, рис. 1).

Таблиця 1

Функціональна карта визначення безбар'єрності розвитку туризму в областях України в межах відповідних регіональних стратегій, програми, плани

№ з/п	Назва області	Назва регіональної стратегії, програми, плану тощо (із web-посиланням)	Визначено засоби забезпечення безбар'єрності туризму	Не визначено засоби забезпечення безбар'єрності туризму
1.	АРК*	–	–	–
2.	Вінницька область	Стратегія збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року. URL: https://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/ODA/strategy/strategy2027.pdf .		V
3.	Волинська область	Проект плану заходів щодо забезпечення безбар'єрності в області на 2023–2024 рр. URL: https://bit.ly/426KmGu .	V	
4.	Дніпропетровська область	Стратегія регіонального розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року. URL: https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Foblrada.dp.gov.ua%2Fwp-content%2Fuploads%2F2020%2F08%2F%D0%A0%D1%96%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.docx .		V
5.	Донецька область*	–	–	–
6.	Житомирська область	Стратегія регіонального розвитку Житомирської області на період до 2027 року. URL: https://zt.dsns.gov.ua/upload/4/2/5/8/1/0/2021-10-1-mpo-strategiya-do-2027-roku.pdf		V
7.	Закарпатська область	Регіональна стратегія розвитку закарпатської області на період 2021–		V

		2027 років. URL: https://oda.carpathia.gov.ua/sites/default/files/imce/191228_rsr_2027.pdf .		
8.	Запорізька область	Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2027 року. URL: https://www.zoda.gov.ua/news/48277/strategiya-regionalnogo-rozvitku-na-period-do-2027-roku.html .		V
9.	Івано-Франківська область	Стратегія регіонального розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 роки. URL: https://orada.if.ua/wp-content/uploads/2020/01/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83-%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE-%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97-%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96.pdf	V	
10.	Київська область	Стратегія регіонального розвитку Київської області на 2021-2027 роки. URL: https://koda.gov.ua/kiiivshhina/rozvytok-regionu/strategiya-rozvytku/		V
11.	Кіровоградська область	Стратегія регіонального розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки. URL: https://ekonomika.kr-admin.gov.ua/files/str1-lish-270320.pdf .		V
12.	Луганська область*	—	—	—
13.	Львівська область	Стратегія регіонального розвитку Львівської області на 2021-2027 роки. URL: https://loda.gov.ua/documents/49999	V	
14.	Миколаївська область	Стратегія регіонального розвитку Миколаївської області на період до 2027 року. URL: https://www.mk-oblrada.gov.ua/UserFiles/decree/1613571502602d25ae7f0ce.pdf .	V	
15.	Одеська область	Стратегія регіонального розвитку Одеської області на 2021-2027 роки. URL:	V	

		https://oda.od.gov.ua/odeshhyna/soczialno-ekonomichnyj-ta-kulturnyj-rozvytok/strategichni-plany-dij-ta-programy-rozvytku/strategiya-regionalnogo-rozvytku/strategiya-rozvytku-odeskoyi-oblasti-na-2021-2027-roky/		
16.	Полтавська область	Стратегія регіонального розвитку Полтавської області на 2021-2027 роки. URL: https://poda.gov.ua/documents/138471 .	V	
17.	Рівненська область	Стратегія регіонального розвитку Рівненської області на 2021-2027 роки. URL: https://rivnerada.gov.ua/portal-files/portal/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83_%D0%A0%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97_%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D0%B8_%D0%B4%D0%BE_2027_%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83.pdf .		V
18.	Сумська область	Стратегія регіонального розвитку Сумської області на 2021-2027 роки. URL: https://gue.sm.gov.ua/index.php/uk/strategiya-regionalnogo-rozvitku-sumskoj-oblasti-na-period-z-2021-do-2027 .		V
19.	Тернопільська область	Стратегічний план розвитку тернопільської міської територіальної громади до 2029 року. URL:		V
20.	Харківська область	Стратегія регіонального розвитку Харківської області на 2021-2027 роки. URL: https://kharkivoda.gov.ua/oblasnaderzhavna-administratsiya/struktura-administratsiyi/strukturni-pidrozdili/717/102538 .		V
21.	Херсонська область	Стратегія регіонального розвитку Херсонської області на 2021-2027 роки. URL: https://khoda.gov.ua/image/catalog/files/		V

		%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%20%D0%A5%D0%B5%D1%80%D1%81.%D0%BE%D0%B1%D0%BB.%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%BE%D0%B4%202021-2027%D0%BE%D0%BA%D1%96%D0%B2.pdf.		
22.	Хмельницька область	Стратегія регіонального розвитку Хмельницької області на 2021-2027 роки. URL: https://www.adm-km.gov.ua/wp-content/uploads/2021/04/%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%86%D0%AF.pdf .		V
23.	Черкаська область	Стратегія регіонального розвитку Черкаської області на 2021-2027 роки. URL: https://strategy2027-ck.gov.ua/wp-content/uploads/2021/01/Strategiya-rozvytku-CHerkaskoyi-oblasti-2021-2027.pdf .		V
24.	Чернівецька область	Стратегія регіонального розвитку Чернівецької області на 2021-2027 роки. URL: https://oblrada.cv.ua/documents/121144/strategy.pdf .		V
25.	Чернігівська область	Стратегія регіонального розвитку Чернігівської області на період до 2027 роки. URL: https://cg.gov.ua/web_docs/1/2019/04/docs/%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%86%D0%AF_%202027_%D0%B7%D1%96%20%D0%B7%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BC%D0%B8.pdf .		V

*Примітка: інформацію наведено без Автономної Республіки Крим, Донецької та Луганської областей.

Джерело: складено на підставі даних обласних військових адміністрацій

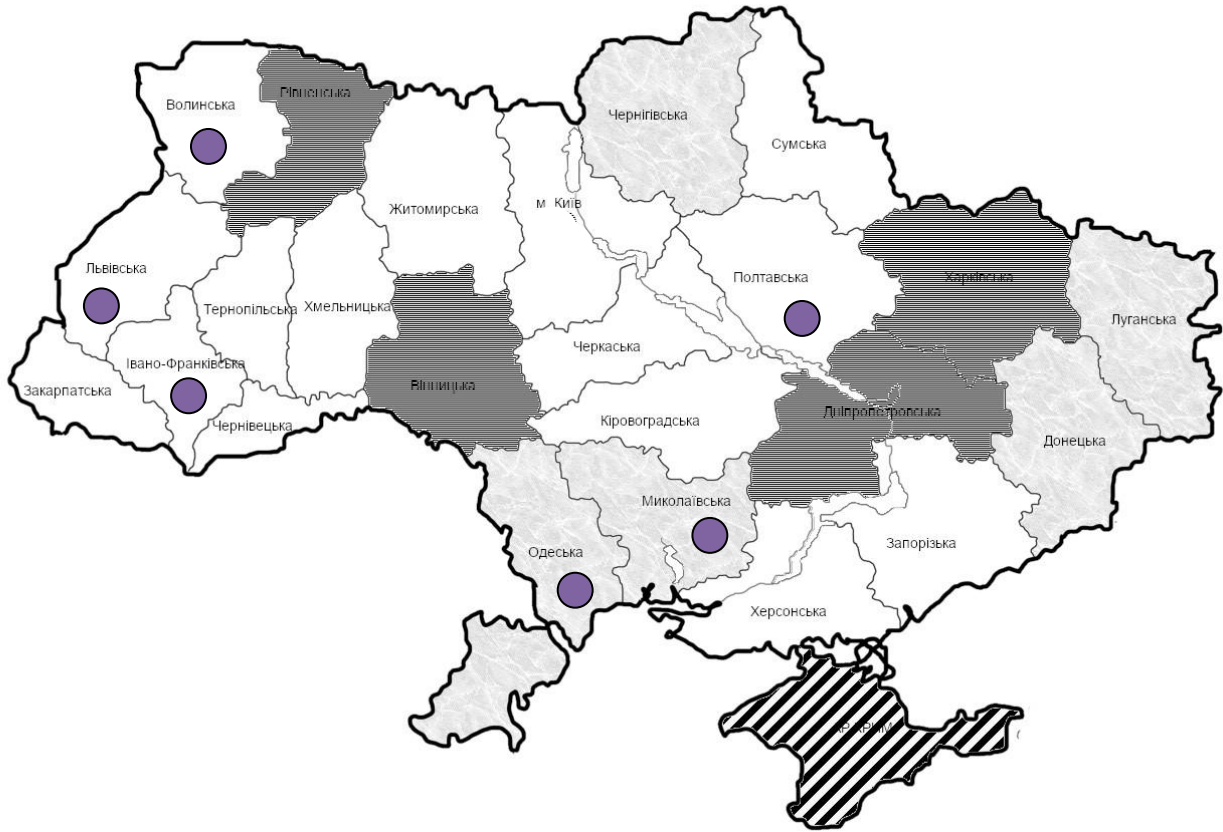

Рис. 1. Дендрограма України щодо визначення шляхів безбар'єрного розвитку регіонів у відповідних стратегіях, програмах і планах їхнього розвитку

Джерело: складено на підставі даних обласних військових адміністрацій

Дендрограма побудована на основі даних моніторингу web-сайтів обласних військових адміністрацій щодо прийнятих ними (спільно з органами місцевого самоврядування) стратегій регіонального розвитку. У межах дендрограми може бути типологізовано регіони України за станом забезпечення в них безбар'єрності під час формування та реалізації регіональної державної політики:

1 тип – регіони з найбільш позитивними показниками забезпечення безбар'єрного регіонального розвитку (Волинська, Івано-Франківська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська області);

2 тип – регіони з негативними значеннями показників забезпечення безбар'єрного регіонального розвитку (усі інші області України).

Як видно, з табл. 1 і рис. 1 станом на сьогодні стратегії регіонального розвитку прийнято в усіх областях України. У 99% випадків вони розраховані на період до 2027 року, крім Тернопільської області. Разом із тим, тільки в 6 стратегіях регіонального розвитку з 22 (без урахування АРК, Донецької та

Луганської області) визнано важливість забезпечення безбар'єрного доступу громадян. Слід також зауважити, що поки немає конкретики в жодній зі стратегій регіонального розвитку щодо визначення засоби забезпечення саме безбар'єрного розвитку туризму в областях. На це звертають слушно увагу також науковці У. Андрусів, Л. Безугла, Т. Куваєва та ін. [1].

Отже, можемо наполягати, що в Україні має бути зrealізовано комплекс публічно-управлінських заходів з метою забезпечення безбар'єрного розвитку туризму, що слід поставити на рейки стабільності. У цьому контексті можемо визнати необхідність прийняття, з одного боку, загально державної програми з розвитку безбар'єрного туризму в Україні, що повинен бути доступним для всіх, особливо в умовах війни. А з другого – оновлено стратегії регіонального розвитку окремо взятих областей (див. табл. 1) з позиції визначення шляхів і засобів забезпечення безбар'єрного сталого розвитку туризму в областях.

Висновки. Повномасштабна агресія проти України чинить синергетичний ефект на всі сфери суспільного життя, не є виключенням у цьому й туристична сфера. Безперечно, що наслідки цього негативного впливу будуть довгостроковими. Проте з метою унеможливлення їхньої кристалізації слід упроваджувати вже сьогодні дієві публічно-управлінські заходи на всіх рівнях (центральному, регіональному та місцевому). Ці заходи повинні передбачати шляхи забезпечення безбар'єрного розвитку держави та суспільства. Оскільки через війну збільшується кількість українців, які потребуватимуть допомоги в реалізації їхніх прав, у т.ч. на оздоровлення та відпочинок.

Проведений аналіз правової бази України дав підстави стверджувати, що чинні підзаконні акти у сфері розвитку туризму не окреслюють належним чином шляхи забезпечення його безбар'єрності. Це стосується і Стратегії розвитку туризму та курортів в Україні на період до 2026 року, і стратегій, програм і планів регіонального розвитку. На цій підставі в статті рекомендовано удосконалити вищевказані правові документи, доповнивши їх векторами та засобами забезпечення безбар'єрного розвитку регіонів загалом і туристичної сфери зокрема.

Список використаних джерел:

1. Безугла Л.С., Куваєва Т.В., Андрусів У.Я. Формування інклюзивного туризму територіальних громад як забезпечення соціально-відповідального маркетингу територій // Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти та газу. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості. 2022. № 1 (25). С. 138–145.
2. Домбровська С.М., Помаза-Пономаренко А.Л., Рибальченко Н.П. Туризм і право на нього в контексті гарантування безпеки : монографія. Харків: НУЦЗУ, 2022. 272 с.

3. Пиріг Л.А. Сучасний стан інтеграції людей з обмеженими можливостями в суспільство // Вісник Дніпропетровського університету. 2012. №9/2. Випуск 22. С. 135-140.

4. Стратегія розвитку туризму і курортів на період до 2026 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text>.

5. Туник О.М. Безбар'єрний туризм як соціально-економічне явище. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/tunyk4.htm#google_vignette.

6. Altinay F., Altinay Z., Altinay M., Dagli G. Evaluation of the Barrier-Free Tourism and Sustainability of the Barrier-Free Society in Cyprus // European journal of sustainable development. Vol. 9. Issue 4. Pp. 137–146.

7. Pomaza-Ponomarenko A., Hren M., Durman O., Bondarchuk N., Vorobets V. Management mechanisms in the context of digitalization of all spheres of society. Revista San Gregorio. SPECIAL EDITION-2020. 2020. Núm. 42. URL: <http://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/issue/view/RSAN42/showToc>.

Referances:

1. Bezugla L.S., Kuvayeva T.V., Andrusiv U.Ya. The formation of inclusive tourism of territorial communities as a means of ensuring socially responsible marketing of territories // Scientific Bulletin of the Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas. Series: Economics and management in the oil and gas industry. 2022. No. 1 (25): 138–145. Print.

2. Dombrovska S.M., Pomaza-Ponomarenko A.L, Rybalchekno N.P. Tourism and the right to it in the context of guaranteeing security: a monograph. Kharkiv: NUZZU, 2022. Print.

3. Pyrig L. A. The current state of integration of people with disabilities into society // Bulletin of the Dnipropetrovsk University. 2012. No. 9/2. Issue 22: 135-140. Print.

4. Strategy for the development of tourism and resorts for the period until 2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text>.

5. Tunyk O. M. Barrier-free tourism as a socio-economic phenomenon. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/tunyk4.htm#google_vignette.

6. Altinay F., Altinay Z., Altinay M., Dagli G. Evaluation of the Barrier-Free Tourism and Sustainability of the Barrier-Free Society in Cyprus // European journal of sustainable development. Vol. 9. Issue 4: 137–146. Print.

7. Pomaza-Ponomarenko A., Hren M., Durman O., Bondarchuk N., Vorobets V. Management mechanisms in the context of digitalization of all spheres of society. Revista San Gregorio. SPECIAL EDITION-2020. 2020. Núm. 42. URL: <http://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/issue/view/RSAN42/showToc>.